



Izveštaj o događajima koji su uticali na bezbjednost letenja u 2021. godini

**IZVJEŠTAJ O DOGAĐAJIMA KOJI SU UTICALI NA
BEZBJEDNOST LETENJA U 2021. GODINI**





Direkcija za civilno vazduhoplovstvo Bosne i Hercegovine (BHDCA), kao organ nadležan i odgovoran za obavljanje funkcije regulatora i nadzor u oblasti civilnog vazduhoplovstva, ima zadatak da odgovori obavezama Bosne i Hercegovine kao države članice Međunarodne organizacije za civilno vazduhoplovstvo (*International Civil Aviation Organization - ICAO*) i potpisnice Čikaške konvencije.

Uz to, Bosna i Hercegovina (BiH) je član Evropske konferencije civilnog vazduhoplovstva (*European Civil Aviation Conference - ECAC*) i ima status posmatrača u radu Evropske agencije za bezbjednost u vazduhoplovstvu (*European Aviation Safety Agency - EASA*).

BiH je ratifikovala Sporazum o uspostavljanju Zajedničke vazduhoplovne oblasti (*European Common Aviation Area - ECAA*) i potpisala radni aranžman sa EASA-om, čime je prihvatila obavezu usklađivanja, transponovanja i primjene propisa Evropske unije u oblasti civilnog vazduhoplovstva.

BHDCA, kao jedina vazduhoplovna nadzorna i regulatorna vlast u Bosni i Hercegovini, učestvuje u osiguravanju bezbjednog odvijanja vazdušnog saobraćaja u prostoru Bosne i Hercegovine.

U skladu sa obavezama preuzetim pristupanjem BiH, kao punopravne članice, u ICAO, ECAC, EUROCONTROL i potpisivanjem ECAA multilateralnog sporazuma sa Evropskom unijom, zadatak BHDCA je da obezbijedi implementaciju međunarodnih standarda bezbjednosti letenja (*Safety*) i bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva (*Security*), kao i blisku saradnju sa subjektima odgovornim za implementaciju pomenutih standarda i preporučenih praksi na operativnom nivou.

1. Bezbjednost letenja (Safety)

Funkciju regulatora i nadzor, a koju obavlja BHDCA, i koje se odnose na bezbjednost vazdušne plovidbe, obavljaju se kroz određene vazduhoplovne funkcionalne oblasti, a to su:

- a) plovidbenost vazduhoplova,
- b) operacije vazduhoplova,
- c) licenciranje letaćkog osoblja,
- d) vazduhoplovna navigacija,
- e) aerodromi.

U Bosni i Hercegovini funkcionišu sljedeći pružaoci usluga, od kojih se u najvećoj mjeri i dobijaju izvještaji o određenim događajima u oblasti bezbjednosti letenja:

A) Agencija za pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi Bosne i Hercegovine (BHANSA),



B) Međunarodni aerodromi:

- 1) Međunarodni aerodrom Sarajevo,
- 2) Međunarodni aerodrom Banja Luka,
- 3) Međunarodni aerodrom Mostar i
- 4) Međunarodni aerodrom Tuzla;

C) Letilišta:

- 1) "Stipe Krišto" Livno,
- 2) "Golubić" Bihać,
- 3) "Urije" Prijedor,
- 4) "Jegin lug" Tuzla,
- 5) "Zalužani" Banjaluka,
- 6) "Popovi-Bijeljina" Bijeljina,
- 7) "Ciljuge" Živinice,
- 8) "Glasinac" Sokolac,
- 10) "Kenan Jusufbašić" Visoko,
- 11) "Kreševo" Kreševo,
- 12) "Nišići" Ilijaš,
- 13) Ranč "Lazy Horse" Hadžići,
- 14) "Gorice" Krepšić;

Tereni:

- 1) "Paragliding Ljubuški" Kula,
- 2) "Školsko brdo" Stričići, Manjača;



D) Avio-kompanije:

- 1) "ICAR Air" Tuzla,
- 2) "Fly Bosnia" d.o.o. Sarajevo;

E) Škole letenja:

- 1) Vazduhoplovna škola Aero-klub "Prijedor", Prijedor,
- 2) Vazduhoplovna škola Aero-klub "Sveti Ilija", Banja Luka,
- 3) Škola letenja Aero-klub "Izet Kurtalić", Visoko,
- 4) Paraglajding klub "AIRDRENALINE", Banja Luka,
- 5) Vazduhoplovna škola "SBA škola letenja", Sarajevo,
- 6) ACRO d.o.o. Sarajevo,
- 7) Vazduhoplovni klub "SKYDIVE", Banja Luka,
- 8) Klub slobodnog letenja "Kros", Banja Luka,
- 9) Jedriličarska škola A.K."Prijedor", Prijedor,
- 10) Jedriličarska škola A.K."Tuzla", Tuzla.

F) Organizacije za održavanje vazduhoplova (PART 145), kontinuiranu plovidbenost (CAMO) i vazduhoplovno-tehničku obuku:

- 1) Avioservis "Ikar" Laktaši (BA.MF),
- 2) Avioservis "Ikar" Laktaši (E7.MF),
- 3) Avioinženjering d.o.o. Laktaši (E7.MF),
- 4) "Orao" Bijeljina (E7.145),
- 5) "Icar Air" Tuzla (BA.MG),
- 6) "Srednja škola metalnih zanimanja" Sarajevo (BA.147),
- 7) AvioBOSS d.o.o. (BA.145),
- 8) "FlyBosnia" Sarajevo (BA.MG),
- 9) Helikopterska jedinica MUP RS (E7.MG),
- 10) Helikopterski servis Republike Srpske (BA.145).



G) Medicinski centri:

Zavod za zdravstvenu zaštitu radnika u saobraćaju – Sarajevo;

H) Centri za obuku vazduhoplovnog osoblja na aerodromu:

- 1) Centar za obuku aerodroma Sarajevo,
- 2) Centar za obuku aerodroma Banja Luka i
- 3) Centar za obuku aerodroma Tuzla.

1.1 Identifikacija i sistematizacija hazarda i njihove posljedice

Vazduhoplovna industrija se svakodnevno susreće sa širokim spektrom rizika koji se odnose na letačke operacije, na službe kontrole letenja, službe održavanja, aerodrome, kao i državnu administraciju. Međutim, nemoguće je eliminisati sve rizike, niti su sve metode mitigacije rizika ekonomski izvodljive.

Direkcija za civilno vazduhoplovstvo Bosne i Hercegovine kontinuirano dobija izvještaje o događajima u civilnom vazduhoplovstvu i vrši njihove analize i daje preporuke kako bi se unaprijedila bezbjednost vazdušne plovidbe.

Radi lakšeg razumijevanja određenih pojmova, koji će se koristiti u daljem tekstu, dajemo i definiciju određenih pojmova koji imaju sljedeće značenje:

- a) **Događaj:** nesreća, ozbiljna nezgoda (ozbiljan incident) i incident, neispravnost ili kvar vazduhoplova, njegove opreme ili bilo kojeg elementa sistema vazdušne navigacije koji se koristi ili ima namjeru da se koristi u svrhu ili u vezi sa operacijama vazduhoplova ili sa obezbjeđenjem sistema upravljanja vazdušnim saobraćajem ili pružanja navigacione pomoći vazduhoplovu.
- b) **Nesreća (udes) - Accident:** događaj povezan sa operacijom vazduhoplova, koji se desio od (trenutka) momenta ukrcavanja jedne ili više osoba u vazduhoplov sa namjerom da se obavi let do (trenutka) momenta iskrcavanja svih osoba iz vazduhoplova, pri čemu je nastala bilo koja od sljedećih posljedica:
 - 1) smrt ili teška (ozbiljna) tjelesna povreda osobe zbog:
 - a) boravka u vazduhoplovu, ili



Izveštaj o događajima koji su uticali na bezbjednost letenja u 2021. godini

- b) direktnog kontakta s bilo kojim dijelom vazduhoplova, uključujući dijelove koji su se odvojili od vazduhoplova, ili
 - c) direktne izloženosti izduvnom mlazu mlaznog motora, osim kada su povrede nastale zbog prirodnih uzroka, samopovređivanjem ili su ih nanijele druge osobe, ili kada su povrede nanesene slijepim putnicima koji su se skrivali izvan dijelova koji su na raspolaganju putnicima i posadi;
- 2) oštećenje vazduhoplova ili oštećenje njegove strukture koje negativno utiče na jačinu strukture ili karakteristike leta vazduhoplova ili zahtijeva veću opravku ili zamjenu oštećene komponente, izuzev otkaza ili oštećenja motora (kada je oštećenje ograničeno na motor, kapotaže ili agregate) ili oštećenja elisa, krajeva krila, antena, guma, kočnica, oplata, malih udubljenja ili proboja u oplati vazduhoplova;
- 3) vazduhoplov nestao ili je potpuno nedostupan (nije mu moguće prići).
- c) **Ozbiljna nezgoda (ozbiljan incident) - *Serious Incident*:** događaj (nezgoda) koji obuhvata okolnosti koje ukazuju da se nesreća (udes) mogla dogoditi ili da se nesreća (udes) zamalo dogodila.
 - d) **Nezgoda – Incident:** događaj koji je povezan sa operacijom vazduhoplova, koji utiče ili je mogao uticati na bezbjednost vazduhoplova, a nije nesreća (udes).

Hazardi u sistemu bezbjednosti vazdušne plovidbe (*Safety*) koji mogu izazvati nesreće, ozbiljne nezgode i nezgode, svrstavaju u sljedeće vrste:

- 1) Hazardi koji se mogu javiti u toku sprovođenja operacija vazduhoplovima;
- 2) Hazardi koji su u vezi sa tehničkom uslovima, održavanjem i popravkom vazduhoplova;
- 3) Hazardi koji su u vezi sa aerodromima i zemaljskim uslugama;
- 4) Hazardi koji su u vezi sa uslugama i objektima u vazdušnoj plovidbi.



1.2 Godišnji obim saobraćaja u okviru FIR Sarajevo

Uvod

Izveštaj o korišćenju vazdušnog prostora se odnosi na period od 01.01.2021. do 31.12.2021. godine.

Mjesec	Broj operacija
Januar	9847
Februar	7763
Mart	9478
April	10516
Maj	14028
Juni	22842
Juli	38826
Avgust	43671
Septembar	37431
Oktobar	35978
Novembar	22077
Decembar	22813
UKUPNO	275270



1.3 Pregled događaja

Ukupan broj događaja koji su uticali na bezbjednost letenja (*Safety*), prijavljenih BHDCA u toku 2021. godine, je 93. Od toga su 32 dobrovoljna izvještaja o događajima.

1.3.1 Vazduhoplovne nesreće i ozbiljni incidenti

Opis događaja	Nesreća/ Ozbiljni incidenti	Nastala šteta/povrede	Mjesto događaja
Prinudno slijetanje jedrilice nakon pada snage motora aviona koji je vukao jedrilicu	Nesreća	Jedna osoba u jedrilici je zadobila manje povrede dok je jedrilica pretrpjela velika oštećenja.	Neposredna blizina letilišta
Vanaerodromsko slijetanje vazduhoplova	Nesreća	Oštećenje vazduhoplova u predjelu: stajnog trapa, elise, hladnjaka vode, desnog krila, kapotaža motora.	Teritorija Republike Hrvatske
Pilot aviona strane avio-kompanije tražio snižavanje zbog "engine failure"	Ozbiljni incident	Bez štete i povrijeđenih	Vazdušni prostor u nadležnosti BHACC

1.3.2 Događaji u vezi sa sprovođenjem operacija vazduhoplovom

Broj događaja	Vrsta događaja	Mjesto događaja	Uzrok	Mjere prevencije
6	Ometanje posada vazduhoplova laserom	Faza slijetanja vazduhoplova na aerodrome	Zloupotreba lasera od strane nepoznatih lica	<p>Dana 21.5.2021. godine u BHANSA-i održan sastanak na temu ometanja posada vazduhoplova laserom. Dana 11.10.2021. godine održan sastanak BHANSA-BHDCA na temu lasersko ometanje.</p> <p>Aerodromi primjenjuju proceduru izvještavanja koja je usaglašena između aerodroma, kontrole letenja i granične policije, a to je da kontrolor leta putem radio-kanala obavijesti OPC aerodroma, koji dalje sve detalje prenose graničnoj policiji, koja dalje komunicira sa policijskim stanicama.</p> <p>Nastaviti prijavljivati putem bezbjednosnih izvještaja, kako bi se ukazalo na probleme koji mogu da prouzrokuju ovakvi događaji, te kako bi se podigla svjesnost i dodatna opreznost.</p> <p>Obavijestiti nadležne organe o ometanju laserskim zracima na aerodromu.</p> <p>Ovakve događaje prezentovati na Komitetu bezbjednosti aerodroma.</p>
1	Nestanak električne energije u avionu i slijetanje bez radio-veze	Kupres	Nepoznat	<p>Upućen Dopis CAA-u države u kojoj je stacioniran operator vazduhoplova, kojim su informisani o ovom događaju i od kojih je zahtijevano da uzmu u razmatranje ovaj događaj i o zaključcima obavijeste BHDCA.</p> <p>Upućen je E-mail CAA-u u čijem je registru vazduhoplov, kojim su isti informisani o ovom događaju.</p>

1	Nepouzdana indikacija o stajnom trapu	Aerodrom	Lažna indikacija	Upućen je e-mail CAA-u države u čijem je registru vazduhoplov, kojim su isti obaviješteni o ovom događaju i od kojih je zahtijevano da uzmu u razmatranje ovaj događaj, te o zaključcima obavijeste BHDCA. Izvršena je procjena rizika (značajan rizik sa frekvencijom da je nevjerovatno da će se desiti – ovo je prvi događaj ove vrste na avionu L410).
1	Gubitak pritiska u kabini aviona	Nakon polijetanja sa aerodroma	Kvar u sistemu pritiska u kabini, tačnije kvar u CPC (cabin preassure controller)	Upućen je e-mail avio - kompaniji, od kojih je zahtijevano da uzmu u razmatranje ovaj događaj i o zaključcima obavijeste BHDCA. <i>As precautionary measure, outflow valve and 2 CPC controller have been replaced on 12-04-2021.</i>
1	Tvrdo slijetanje	Aerodrom	Značajna promjena smjera i brzine vjetra, preveliko samopouzdanje PF i PM.	Izvršiti <i>safety debriefing</i> sa posadom. Ukinuti praksu letenja bez automatizacije (AP+ATHR OFF). <i>Review/improve the base oversight by line management.</i> <i>Retraining for the CPT.</i> Uključiti ovaj događaj u the Weekly Safety Bulletin. <i>Meeting minutes for both crew member by line management.</i> <i>Define an objective meaning of the suitable weather condition definition.</i>
1	Problem sa "Low Oil Pressure" u lijevom motoru vazduhoplova	Vazdušni prostor u nadležnosti BHANSA-e	Nepoznat	BHDCA je uputila e-mail CAA-u države u čijem je registru vazduhoplov, u kojem su isti informisani o ovom događaju.
1	Letenje motornim zmajevima na malim visinama bez prethodne najave operatoru letilišta i bez otvaranja zone letilišta	Letilište	Bahato ponašanje pilota zmajeva	Održan je sastanak u BHDCA sa pilotima pomenutih zmajeva kako bi im se ukazalo na propuste koje su učinili. Nakon toga im je poslat dopis kao upozorenje da ne smiju izvršavati letačke operacije dok ne regulišu status dokumentacije:

				<ul style="list-style-type: none"> - saglasnost za korišćenje letilišta; - važeće uvjerenje o registraciji i potvrdu ploidbenosti vazduhoplova; - važeću potvrdu/dozvolu pilota vazduhoplova; - važeću dozvolu za rad radio-stanice; - važeće ljekarsko uvjerenje; - ažurnu knjižicu vazduhoplova i knjižicu evidencije letenja pilota. <p>Svako postupanje protivno propisima smatra prekršajem za koju pomenutim pilotima inspektor BHDCA može izreći mjeru nakon sprovedenog inspekcijskog nadzora.</p> <p>Takođe, ukoliko inspektor utvrdi da se radi o takvom ugrožavanju bezbjednosti vazdušne plovidbe, koje se smatra krivičnim djelom na osnovu Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, isti će nadležnom organu podnijeti izvještaj o eventualnom počinjenju krivičnog djela.</p>
1	Događaj u vezi sa padom jedrilice	Letilište	Nepoznat	<p>BHDCA je analizirala ovaj izvještaj o događaju, prilikom čega je ustanovljeno da je Komisija upoznata da će na avionu biti izvršen pregled od strane ovlaštene organizacije, što se može vidjeti iz Završnog izvještaja.</p> <p>Dana 4.8.2021. godine BHDCA izvršila vanredni najavljeni stručni nadzor Aero-kluba, po navedenom pitanju.</p>
1	Slijetanje i polijetanje sa letilišta bez prethodne najave operatoru letilišta	Letilište	-	<p>Pribavljene su izjave od učesnika u događaju, kao i dodatne informacije od podnosioca izvještaja.</p> <p>Istraga događaja je u toku.</p>

1	Obavljanje letova bez najave kontroli letenja	Letilište	Nepoštovanje odredbi definisanih u Priručniku za korištenje letilišta, kao i u Ugovoru potpisanom između operatora letilišta i korisnika istog.	BHDCA je na internom sastanku razmotrila okolnosti pod kojima se desio ovaj događaj. Pribavljene su dodatne informacije od operatora letilišta, lica koje je upravljalo avionom, kao i od kontrole letenja. Istraga događaja je u toku.
1	Sumnja u namjere nepoznatih aviona koji su kružili iznad naseljenog mjesta	Goražde	Strah stanovnika grada za svoje zdravlje	Upućen dopis BHANSA-i s ciljem pribavljanja informacija o uočenim vazduhoplovima. Došlo se do saznanja da su navedenih datuma vazduhoplovne operacije obavljali: avioni ovlaštene organizacije (radovi iz vazduha) i dva EUFOR-ova vazduhoplova. Pomenuta organizacija je imala uredno popunjene planove leta za njihove vazduhoplove. Upućen je e-mail EUFOR-u, s ciljem pribavljanja informacija o svrsi letova njihovih vazduhoplova. Došlo se do saznanja od predstavnika EUFOR-a, da je svrha letova njihovih vazduhoplova bila održavanje visokih standarda pilotskih vještina njihovog osoblja na osnovu sporazuma prema kom njihovi vazduhoplovi mogu obavljati letenje na prostoru BiH bez ograničenja.
1	Pilot aviona tražio snižavanje zbog "engine failure"	Vazdušni prostor u nadležnosti BHACC	Nepoznat	MKiT BiH je imenovalo Komisiju za učestvovanje u istrazi ozbiljnog incidenta. BHDCA je uputila e-mail avio-kompaniji u čijem vlasništvu je vazduhoplov i CAA države u čijem registru je vazduhoplov, kojim je iste informisala o ovom događaju.
1	HF antena vazduhoplova pukla	Primjećeno nakon slijetanja vazduhoplova na aerodrom	Korozija, zamor materijala, turbulencije tokom leta, korištenje fluida za odmrzavanje, nakupine leda tokom leta.	BHDCA je e-mailom informisala CAA države u čijem je registru pomenuti vazduhoplov o ovom događaju. Prehodno pomenuti CAA je informisao BHDCA o uzrocima ovog događaja.

1.3.3 Događaji u vezi sa tehničkom uslovima, održavanjem i popravkom vazduhoplova

Broj događaja	Vrsta događaja	Mjesto događaja	Uzrok	Mjere prevencije
Nije bilo događaja ove vrste	N/A	N/A	N/A	N/A

1.3.5 Događaji koji su u vezi sa uslugama i objektima/postrojenjima u vazdušnoj plovidbi

Broj događaja	Vrsta događaja	Mjesto događaja	Uzrok	Mjere prevencije
1	Nedostatak grijanja i pitke vode	BHANSА	Neblagovremeno obezbjeđenje vodom i grijanjem zaposlenih BHANSА-e	<p>Potrebno je da BHANSА obezbijedi vodu za piće na svim svojim lokacijama.</p> <p>Predstavnik JPAKL-a u Komitetu bezbjednosti "Aerodroma" da zatraži od istih redovnije izvještavanje o kvalitetu vode.</p> <p>Na nivou BHANSА i jedinica voditi evidenciju o sistemskoj raspoloživosti HVAC sistema u skladu sa dokumentom – Procedura za praćenje raspoloživosti vazduhoplovno-tehničkih sistema i usluga.</p> <p>Potrebno je da BHANSА organizuje sastanak kako bi se dogovorila tačna procedura nabavke goriva, dostavljanje pravovremenih informacija osobi zaduženoj za praćenje okvirnih sporazuma, te odredila osoba za praćenje kvarova na HVAC sistemima na svim lokacijama BHANSА.</p>

1	Istek MET licenci	BHANSA	Postojanje privremenih licenci koje nisu na vrijeme produžene ili nenabavljanje trajne licence.	<p>Potrebno je da BHANSA izvrši preispitivanje i ažuriranje dokumenta "Uputstvo za upravljanje MET informacijama", imajući u vidu ovaj događaj, i uskladiti ga u dijelu koji se odnosi na rezervne procedure (slanje poruka AMHS-om uključujući i korisnike BHANSA-e, npr. DPS...).</p> <p>Potrebno je da BHANSA provjeri i po potrebi izvrši usklađivanje indikatora poruka na osnovu kojih se MET poruke prepoznaju u OPMET centru u Beču.</p> <p>Potrebno je da BHANSA izvrši preispitivanje i ažuriranje dokumenta "Plan mjera i postupaka za nepredviđene situacije pri pružanju meteoroloških usluga", za ispad/nemogućnost funkcionisanja i ostalih MET sistema.</p> <p>Potrebno je da BHANSA sprovede osvježavanje znanja operativnog osoblja BHMET-a iz domena koji se odnosi na korištenje važećih propisanih rezervnih procedura i postupaka, prema "Planu mjera i postupaka za nepredviđene situacije pri pružanju meteoroloških usluga."</p>
1	Ispad AMHS sistema (ispad Message Handler aplikacije unutar sistema)	BHANSA	U AMHS sistemu završila je poruka sa MET sistema, koja je bila u formatu koji AMHS sistem ne podržava. Problem sa radnom memorijom koji je takođe mogao doprinijeti ovom problemu.	<p>Potrebno je da BHANSA ažurira postojeće ili izradi nove procedure koje se odnose na način ažuriranja softvera AMHS/AFTN sistema, sa jasno definisanim krajnjim rokovima za ažuriranje, metodama rada, odgovornostima i ovlaštenjima osoblja, koje je zaduženo za ove aktivnosti.</p> <p>Potrebno je da BHANSA izradi plan migracije s AFTN na AMHS u skladu sa obavezama iz projekta COM 10, u skladu sa planom definisanim kroz SESAR program, koji bi jasno definisao budući način upotrebe sistema, obuke osoblja, te izradu prateće dokumentacije.</p> <p>Potrebno je da BHANSA harmonizuje dokumente JPAKL-ova po pitanju usklađivanja terminologije, koja se odnosi na AMHS/AFTN sisteme, propiše jasne procedure upotrebe za osoblje koje koristi ili će koristiti ove sisteme, propiše procedure za vanredne situacije (contingency) u skladu sa predloženim mjerama mitigacije iz dokumenta "Izveštaj sigurnosne procjene sistema bezbjednosti</p>

				<p>vazdušne plovidbe za aktivnost instalacije nadogradnje AMHS sistema”.</p> <p>Potrebno je da BHANSA ažurira dokumente ATFMU u skladu sa predloženim mjerama mitigacije iz dokumenta “Izveštaj sigurnosne procjene sistema bezbjednosti vazdušne plovidbe za aktivnost instalacije nadogradnje AMHS sistema”, u dijelu koji se odnosi na rad u vanrednim situacijama.</p>
1	Problem u radu LLZ-a	BHANSA, aerodrom	<p>Služba kontrole letenja nije javila dežurnom tehnike da isključi uređaj zbog problema sa kretanjem vozila u svrhu košenja trave u zoni ILS-a.</p>	<p>Potrebno je da BHANSA utvrdi potrebu da se prilikom ažuriranja dokumenta “Koordinacija JPAKL-a na lokaciji Baja Luka” konkretno definiše javljanje informacija od strane izvršnog kontrolora na APP/TWR JPAKL-a dežurnom tehnike OVT ATCU II, a koje se odnose na mogući uticaj aktivnosti/radova aerodromskog preduzeća u zoni radio-navigacionih uređaja na aerodromu.</p> <p>Potrebno je da Odjel za vazduhoplovnu tehniku uputi prijedlog Upravi BHANSA, da se razmotri hitno pokretanje postupka javne nabavke rezervnih dijelova za radio-navigaciona sredstva za JPAKL-ove, a koji se nalazi u Planu javnih nabavki za 2021. godinu BHANSA-e.</p> <p>Potrebno je razmotriti mogućnost da se u okviru izmjene Sporazuma o koordinaciji između BHANSA JPAKL i aerodrom, uzme u obzir i dio koji je izostavljen iz prijedloga, a koji je dostavio predstavnik BHANSA-e u Komitetu za bezbjednost aerodroma.</p>

1	Koordinacija između ATS jedinica	BHANSА	FIC nije bio obaviješten od strane TWR Sarajevo o statusu, poziciji, visini i namjerama vazduhoplova, koji se iz zone TMA Sarajevo javio na frekvenciju FIC Banja Luka, kako je propisano internim dokumentima i u skladu sa odgovarajućim uputstvima o koordinaciji.	Potrebno je održati sastanak predstavnika svih JPAKL-ova sa Službom za letne informacije (FIS BiH), s ciljem jasnijeg definisanja koordinacije između ATS jedinica.
1	Prekid prikaza radarske slike	BHANSА	Nepredviđeno ponašanje dijela BIHAN mreže, na uređaju BIHAN, tokom sprovođenja korektivnih aktivnosti, koji je dodatno izazvao nepredviđenu reakciju na MangAir sistemu.	Da se prilikom izvođenja radova na sistemu na kome je detektovan neispravan rad, a koji je u nadležnosti Odjela za vazduhoplovnu tehniku ATCU I/ATCU II, osigura prisustvo i stručnog osoblja za druge sisteme, na čiji rad aktivnosti otklanjanja neispravnog rada mogu uticati. Da se na nivou BHACC godišnje organizuju radionice koordinacije u vanrednim situacijama, koje bi simulirale vanredne događaje i koordinaciju između Odjela za operacije u BHACC i Odjela za vazduhoplovnu tehniku u BHACC, u periodu nižeg režima saobraćaja. Nosoci realizacije preporuka, utvrđeni kroz Plan sprovođenja korektivnih/preventivnih mjera nakon procjene rizika „Nedostatak ugovora za održavanje DPS-a“, trebaju izvijestiti Ured za sigurnost o stepenu realizacije preporuka iz navedenog plana.
1	Snižavanje vazduhoplova bez prethodne koordinacije	BHANSА	Previd	Prezentovati predmetni događaj prilikom kontinuirane obuke kontrolora letenja, uz demonstraciju audio i video zapisa.
1	Deaktiviranje eksplozivne municije bez obavještanja Jedinice za upravljanje vazдушnim prostorom (AMC)	Kalesija	Glavni uzrok događaja je nepridržavanje propisanih procedura operativnog osoblja, koje je bilo u smjeni, JPAKL-a. Sistemske uzroci:	Prilikom sprovođenja obuka osvježavanja znanja operativnog osoblja ATS jedinica BHANSА-e, sprovesti familijarizaciju/upoznavanje osoblja o radu Jedinice za upravljanje vazдушnim prostorom (AMC). Za eksterne korisnike BHANSА-e organizovati aktivnost osvježavanja znanja u vezi rada Jedinice za upravljanje

			<p>1. Izostanak svjesnosti osoblja BHANSA-e o Jedinici za upravljanje vazдушnim prostorom (AMC) i regulatornim okvirima koji definišu njen rad;</p> <p>2. Izostanak primjerenih aktivnosti koje bi osoblje BHANSA-e upoznale o Jedinici za upravljanje vazдушnim prostorom (AMC) i regulatornim okvirima koji definišu njen rad;</p> <p>3. Izostanak svjesnosti eksternih korisnika o Jedinici za upravljanje vazдушnim prostorom (AMC) i regulatornim okvirima koji definišu njen rad;</p> <p>4. Pandemija COVID 19, koja je usporila ili onemogućila sve aktivnosti bazirane na direktnoj razmjeni informacija (radni sastanci, seminari, prezentacije).</p>	<p>vazдушnim prostorom (AMC), uz prisustvo fizički ili putem virtuelnih platformi.</p> <p>Utvrđiti da li postoje postupci i prakse na nivou svih jedinica BHANSA-e koje se koriste a koje nisu definisane operativnim instrukcijama, uputstvima i drugim dokumentima, te odlučiti da li navedeno treba opisati i propisati ili zabraniti njihovu upotrebu.</p>
1	Odbijanje posade vazduhoplova da postupi u skladu sa instrukcijom KL	Vazdušni prostor na granici nadležnosti kontrole letenja Republike Srbije i Bosne i Hercegovine	Nepoznat	Razmotriti mogućnost uvođenja restrikcija kroz "Profile Tuning Restrictions" za FLAS-ove, koji su dogovoreni putem LoA s ATCC Zagreb i ATCC Beograd.

1	Veliki broj vazduhoplova na radarskom ekranu	BHANSA	Definisanje visina u sistemu MangAir	Potrebno je da BHACC utvrdi potrebu za izmjenom adaptacijskih podataka, koji su u vezi sa sistemskom gornjom granicom FIS sektora.
1	Posada vazduhoplova koristila pogrešnu frekvenciju	Vazdušni prostor u nadležnosti BHACC	Posada vazduhoplova nije mogla održati FL370 zbog pada brzine, te je prešla na FL330. Posada je greškom izabrala frekvenciju BGACC umjesto BHACC.	Potrebno je da BHANSA prezentuje ovaj događaj prilikom redovnih ili kontinuiranih obuka oblasnih kontrolora letenja. Potrebno je da BHANSA podatke o ovom događaju dostavi HKZP s ciljem upoznavanja istih sa predmetnim događajem.
1	Problem sa INFO obrascem broj 5	BHANSA	Postojanje SW anomalije	Potrebno je da BHANSA sprovede postupak javne nabavke po zahtjevu za javnu nabavku "Usluga održavanja ATS DPS – MangAir". Potrebno je da BHANSA ažurira dokument "Operativne procedure i instrukcije za rad u BHACC" u poglavlju 4.1 detaljnije opisati način i postupke upoznavanja kontrolora letenja s novim instrukcijama koje se uvode kroz INFO (ATC.FORM.115).
1	<i>Frequency separation</i>	BHANSA	Gubitak separacije	Potrebno je da BHANSA prezentuje ovaj događaj prilikom redovnih ili kontinuiranih obuka oblasnih kontrolora letenja ili prilikom sprovođenja radionica iz oblasti bezbjednosti letenja (Safety). Potrebno je da BHANSA inicira ažuriranje LoA između BG ATCC i SA ATCC na način da se u isti uvrsti ograničenje za polijetanje iz LATI na optimalni FL.
1	Koordinacija sa susjednim centrima – međusektorska koordinacija	BHANSA	Koordinacija za predmetni vazduhoplov se odvijala između KL BG i KL SA UPPER, te niti u jednoj komunikaciji nije zabilježena koordinacija sa BL LOWER-om, iako je zbog profila leta (prolazak vazduhoplova kroz prostor nadležnosti BL LOWER) ista bila obavezujuća.	Potrebno je da BHANSA prezentuje ovaj događaj prilikom redovnih ili kontinuiranih obuka oblasnih kontrolora letenja. Potrebno je da BHANSA inicira ažuriranje LoA između BG ATCC i SA ATCC na način da se u isti uvrsti ograničenje za polijetanje iz LATI na optimalni FL.

1	Preopterećenje sektorskih kapaciteta	BHANSA	Loša vremenska situacija, <i>light to moderate</i> turbulencije od FL 360 te naviše zbog čega se nekolicina a/c spustila u lower.	<p>1. BHANSA treba da definiše tehnologiju izmjene sektorskih konfiguracija, te istu inkorporira u dokument "Operativne procedure i instrukcije za rad u BHACC."</p> <p>2. BHANSA treba da izradi i realizuje akcijski plan s ciljem osvježavanja znanja/refreshera za FMP osoblje.</p> <p>3. BHANSA treba da izradi i realizuje akcioni plan s ciljem osvježavanja znanja/refreshera za ŠS/SATCO/KL iz oblasti Upravljanje protokom vazdušnog saobraćaja (ATFM).</p> <p>4. BHANSA treba da unificira nazive sektorskih konfiguracija kako bi se smanjila mogućnost greške, odnosno potrebno je uskladiti dokumente:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Operativne procedure i instrukcije za rad u BHACC; - Operativne procedure i instrukcije za rad operatera obrade podataka o letu (FDA); - LoA Zagreb ATCC – Sarajevo ATCC - LoA Beograd ATCC – Sarajevo ATCC <p>tako da su nazivi konfiguracija jednaki nazivima na CHMI.</p>
1	Isključenje operativnih uređaja/sistema u kontrolnom tornju	BHANSA	Nestanak električnog napona elektrodistributivne mreže i ispad UPS-a	<p>Potrebno je da BHANSA realizuje postupak nabavke main/standby UPS-a s pripadajućim instalacijama za lokaciju JPAKL-a.</p> <p>Potrebno je da BHANSA izvrši analizu svih UPS-ova na svim lokacijama BHANSA-e kako bi se izradio plan završetka starih UPS-ova koji nemaju mogućnost nabavke rezervnih dijelova.</p> <p>Potrebno je da se kontrolori JPAKL-a pridržavaju Operativne procedure i instrukcije za rad Odsjeka kontrole letenja u JPAKL-u, prilikom određivanja smjera i jačine vjetrova, te da ne koriste procedure koje nisu propisane istim.</p>
1	Neraspoloživost MET podataka sa THR-ova	BHANSA	Kvar AWOS (automatski sistem za osmatranje vremena) sistema	<p>Potrebno je da BHANSA ažurira dokument "Uputstvo o koordinaciji između Odsjeka u JPAKL-u", na način da se uvrsti procedura dostavljanja tačnih MET informacija kontrolorima letenja JPAKL-a, u slučaju otkaza AWOS TELMET 320 sistema.</p>

				<p>Potrebno je da BHANSA ažurira dokument "Operativne procedure i instrukcije za rad Odsjeka kontrole letenja Tuzla", s ciljem definisanja načina korištenja meteoroloških tehničkih sredstava i načina prioriteta njihove upotrebe od strane osoblja Odsjeka kontrole letenja, kao i upotrebe rezervnih procedura u slučaju otkaza.</p> <p>Potrebno je da BHANSA preispita i ažurira dokumente JPAKL-ova (ATC.UPU.009, ATC.UPU.012, ATC.UPU.018) s ciljem definisanja načina korištenja meteoroloških tehničkih sredstava i načina prioriteta njihove upotrebe od strane osoblja Odsjeka kontrole letenja, kao i upotrebe rezervnih procedura u slučaju otkaza.</p>
1	Aktiviranje STCA upozorenja za VFR saobraćaj u nekontrolisanom vazдушnom prostoru	BHANSA	Nepoznat	Nema preporuka jer je izvršena realizacija preporuke: Potrebno je da BHACC utvrdi potrebu za izmjenom adaptacijskih podataka koji su u vezi sa sistemskom gornjom granicom FIS sektora.
1	Aktivacija TA – <i>opposite direction</i>	BHANSA	Nije moguće utvrditi zbog čega su TCAS sistemi na vazduhoplovima prikazivali manju udaljenost (5 NM) u odnosu na sisteme za obradu i prikaz podataka operativnog osoblja u BHACC i Hrvatskoj kontroli vazdušne plovidbe.	BHANSA će uputiti dopis avio-kompanijama u čijem su vlasništvu predmetni vazduhoplovi u vezi predmetnog događaja, sa prijedlogom da provjere svoje sisteme na predmetnim vazduhoplovima (TCAS, transponder).
1	Ulazak vazduhoplova u CTR aerodroma bez prethodnog odobrenja aerodromskog kontrolora letenja	CTR aerodroma	Greška pilota	BHANSA će poslati kružno pismo operatorima letilišta, sa molbom da svoje korisnike napomenu da prije ulaska u kontrolisani vazdušni prostor uspostave komunikaciju i dobiju dozvolu od nadležne službe kontrole letenja.

1	Izgubljen odraz vazduhoplova na ekranu KL	BHANSА	Prestanak rada ili problemi u radu transpondera	<p>BHDCA je obavijestila e-mailom EASA-u o ovom događaju u svrhu prikupljanja informacija o ovoj vrsti događaja za vazduhoplove tipа Boeing 787.</p> <p>Potrebno je da BHANSА utvrdi potrebu da se dokument "Operativne procedure i instrukcije za rad u BHACC", ažurira u skladu sa članom 105. Naredbe o pravilima letenja vazduhoplova", Službeni glasnik BiH, broj 52, od 2.7.2013. godine.</p>
1	Međusektorska koordinacija	Granica BiH i Republike Hrvatske	Nepoznat	BHACC će prezentovati predmetni događaj/saobraćajnu situaciju prilikom redovnih ili kontinuiranih obuka oblasnih kontrolora letenja, s ciljem poboljšanja međusektorske koordinacije.
1	Odstupanje posade vazduhoplova od ATC odobrenja	BHANSА	Posada vazduhoplova nije slijedila instrukciju kontrole letenja	<p>BHANSА će operatera predmetnog vazduhoplova obavjestiti da skrene pažnju posadama na poštovanje instrukcija kontrole letenja.</p> <p>BHANSА će sugerisati operatoru da kroz analizu slučaja ukaže posadama u kakvu opasnost su mogli dovesti sebe i drugi vazduhoplov u ovom slučaju.</p>
1	Ograničena funkcija i ograničen pristup AMC portalu	-	-	Istraga događaja je u toku.
1	Gubitak govornih komunikacija prema kontroli letenja susjedne države	BHANSА	-	Istraga događaja je u toku.
1	Pad MFC veza, internet (CADAS) i vanjskih linija	BHANSА	Usljed pada lokalne centrale BHTELECOM-a (uzrok kvara), a zbog nestanka električne energije.	Istraga događaja je u toku.



Izveštaj o događajima koji su uticali na bezbjednost letenja u 2021. godini

1	Primijećeno da je „Active flights“ monitor na AMHS terminalu potpuno prazan, bez ijednog FPL-a vezanog za polijetanja/slijetanja za LQBK	BHANSA	-	Istraga događaja je u toku.
1	Problem sa prikazom vazduhoplova na RDD	BHANSA	-	Istraga događaja je u toku.

1.3.4 Događaji u vezi sa aerodromima i zemaljskim uslugama

Broj događaja	Vrsta događaja	Mjesto događaja	Uzrok	Mjere prevencije
25	Sudari aviona s pticama	Aerodromi	Stalno i povremeno prisustvo ptica na i u bližoj okolini aerodroma, gdje ptice nalaze sebi hranu, vodu i sklonište	<p>Preporučuje se da aerodromi posvete pažnju preventivnom djelovanju i sistematskom i permanentnom sprovođenju propisa koji utvrđuju ponašanje svih učesnika vazdušnog saobraćaja u vezi sa kontrolom pojave ptica na aerodromu.</p> <p>U periodu vegetacije potrebno je pojačati mjere i aktivnosti na rastjerivanju ptica na aerodromu i njegovoj bližoj okolini.</p> <p>Sredstva koja aerodromi mogu koristiti u cilju rastjerivanja ptica su: plinski topovi, vozila sa instalisanom sirenom koja ispušta krike predatora, vazdušne puške, izdresirani jastrebovi.</p>
4	Životinje (pas, mačka, zec, lisica) na manevarskim površinama aerodroma	Aerodromi	Postojanje šupljina u ogradi oko aerodroma kroz koje se sitna divljač može provući; Neodgovorna n lica koja ostavljaju pse ili mačke pored ograde aerodroma.	<p>Potrebno je da aerodromi vrše redovan pregled ograde, radi ustanovljavanja da li na istoj postoje otvori preko kojih životinje mogu doći na manevarskih površina, odnosno, da li na području manevarskih površina postoji obitavalište životinja.</p> <p>Ukoliko se nakon obilaska ustanovi da na ogradi postoje otvori, iste je potrebno zatvoriti, a ukoliko se ustanovi da na području manevarskih površina postoji prethodno pomenuto obitavalište, potrebno je ta obitavališta ukloniti.</p>

2	Primijećen privremeni kran koji svojom lokacijom i visinom može predstavljati prepreku	Blizina aerodroma	"Divlja" gradnja objekata	<p>Skrenuta pažnja vlasniku kрана da se ovo ne ponavlja, odnosno, da se ovo mora iskomunicirati prije podizanja kрана.</p> <p>Stručna lica BHDCA su, nakon razmatranja ove problematike, donijela zaključak da BHDCA u ovom slučaju ne treba intervenirati jer je u pitanju "divlja" gradnja. Odnosno, opštini Ilidža bi se trebao obratiti aerodrom, te nakon što investitor podnese zahtjev BHDCA za gradnju, tek onda bi se BHDCA trebala uključiti, dajući saglasnost za gradnju uz dozvoljenu maksimalnu visinu do koje bi se objekat smio graditi, odnosno maksimalnu visinu kрана.</p>
4	Nepoštovanje odredbi u vezi sa uparivanjem prtljaga i putnika stranih avio-kompanija	Primijećeno na aerodromu	Propusti stranih avio-kompanija i aerodroma	<p>Putem e-maila predmetne avio-kompanije i aerodromi na kojima su se desili propusti su obaviještene o ovim događajima. Od pomenutih je zatraženo da uzmu u razmatranje ove događaje i informišu BHDCA o zaključcima. Od pojedinih avio-kompanija je stigao odgovor da su preduzeli jasne i direktne mjere s ciljem sprečavanja ponavljanja sličnih događaja</p>

2	Nepristajanje kapetana na odleđivanje vazduhoplova prije polijetanja	Aerodrom	Posade vazduhoplova su smatrale da nakupine snijega i inja ne bi imale uticaj na performanse vazduhoplova	<p>Stručno lice SMD-a je obavilo telefonski razgovor sa predstavnikom predmetne avio-kompanije i istima je uputilo e-mail da se izjasne BHDCA u vezi ovog događaja. Takođe, stručno lice SMD-a je uputilo e-mail CAA-u države registra predmetnog vazduhoplova, kako bi isti razmotrili ovaj događaj i o zaključcima obavijestili BHDCA.</p> <p>Pilot predmetnog vazduhoplova je u svom odgovoru naveo da je njegovo iskustvo 35 godina kao kapetana i procjena je bila sa njegove strane ispravna da odradi let sa avionom na kojem nije bilo 1-3 mm leda, kako je bilo navedeno u izvještaju o događaju.</p> <p>CAA države registra vazduhoplova je u svom odgovoru na poslato im e-mail naveo da prilikom polijetanja vazduhoplova sa aerodroma na površinama istog nije bilo leda (istopio se), što je pilot vazduhoplova potkrijepio snimkom kamere. Takođe, navodi se i da je provjera kontaminacije vršena je mnogo vremena prije EOBT (procijenjeno vrijeme u kojem će vazduhoplov započeti kretanje povezano s odlaskom).</p> <p>U odgovoru predstavnika druge avio-kompanije je navedeno: Kapetan vazduhoplova je izvršio eksterni obilazak i provjeru. Površina aviona imala je samo delimično tanke mrlje inja. Na zadnjim levim vratima je bilo stepenište tako da je imao priliku da izbliza pogleda i dodirne horizontalnu površinu stabilizatora. Inje je bilo mekano i lako se skidalo sa površine aviona.</p>
1	Oštećena vjetrulja koja pokazuje smjer vjetra	Aerodrom	Izloženost vjetrulje jakom vjetru, visokim temperaturama i kiši na aerodromu.	<p>Potrgana vjetrulja je uklonjena. Obaviješten je Odjel tehnike i održavanja o potrebi nabavke nove vjetrulje. Obaviješten načelnik kontrolnog tornja zbog objave NOTAM-a. Objavljen je NOTAM. Postavljena je nova vjetrulja.</p>

1	Neovlašten prelazak vozila preko platforme iza parkiranoog vazduhoplova	Aerodrom	Razlog za izbor ove rute kretanja bila je činjenica da je dio servisnog puta za kretanje po manevarskim površinama u tom trenutku bio neprohodan jer je bio iskorišćen za postavljanje govornice za novinare.	<p>BHDCA je uputila dopis Graničnoj policiji BiH i aerodromu u kome je od pomenutih traženo da razmotre ovu problematiku, utvrde uzrok ovog događaja i da predlože mjere prevencije s ciljem sprečavanja ponavljanja ovakvih događaja.</p> <p>Granična policija BiH će preduzeti sljedeće mjere prevencije:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Na operativnim sastancima detaljnije će se planirati aktivnosti i događaji na manevarskim površinama, uz obavezno poštovanje svih pravila i procedura za kretanje. - Navedene aktivnosti će se organizovati bez blokiranja servisnih puteva ili će se to blokiranje svesti na najmanju moguću mjeru. - Razmotriće se, da u narednom periodu uputi određeni broj službenika na obuke iz oblasti vožnje na vazdušnoj strani.
1	Vozilo se bez odobrenja kontrole letenja uputilo na PSS	Aerodrom	Nepostupanje vozača predmetnog vozila u skladu sa Sporazumom o koordinaciji između BHANSA/JPAKL, Aerodrom i MO/OSBiH sa naglaskom na "Režim kretanja vozila/lica po površinama aerodroma u nadležnosti JPAKL-a i koordinacija".	<p>Potrebno je da BHANSA uputi službeni dopis Aerodromu i OSBiH, kao učesnicima u komunikaciji zemlja - zemlja na aerodromu, da se prilikom kretanja po površinama u nadležnosti JPAKL-a striktno pridržavaju propisane procedure i frazeologije, imajući u vidu ranije zabilježene Safety događaje neovlaštenog kretanja po manevarskim površinama, kao i zaključak sa sjednice Komiteta bezbjednosti Aerodroma.</p> <p>Potrebno je da predstavnik BHANSA-e u Komitetu bezbjednosti aerodroma, prilikom ažuriranja postojećih Sporazuma sa OSBiH i Aerodroma, razmotri uvrštavanje dijela kojim bi se za sve korisnike propisao identičan dio s frazeologijom i frekvencijama za komunikaciju s osobama/vozilima, pozivnim oznakama i procedurama, a vodeći računa o uočenim manjkavostima u postojećim Sporazumima, što je bilo predmetom preporuka u ranije prijavljenim Safety događajima.</p>

1	Primijećeno da rasvjeta rulnih staza na kratak trenutak gubi napon	Aerodrom	Problemi na kablju strujnog kruga i na jednom visokonaponskom konektoru.	<p>Dionica kabla zamijenjena sa novim kablom i novim visokonaponskim konektorima i uspostavljen je normalan rad strujnog kruga rulnica.</p> <p>U narednim danima vršiće se dodatna mjerenja i ispitivanja strujnog kruga rulnica, s ciljem preventivnog djelovanja, te sve preduzete radnje i intervencije biće dokumentovane u za to predviđene obrasce od strane stručnih lica aerodroma.</p>
1	Lom antene za pražnjenje statičkog elektriciteta na krilu aviona	Aerodrom	Nepažnja jednog radnika koji je prilikom izvlačenja podmetača ispod točkova glavnog stajnog trapa zapeo jaknom za antenu pražnjenja statičkog elektriciteta na krilu aviona	<p>Aerodrom je preduzeo aktivnosti (objava newsletter-a) zbog podizanja svijesti radnika kako bi spriječili da se slični događaji više ne ponavljaju.</p> <p>U Newsletter-u, koji je izdao aerodrom, ukazano je na opasnost od isturenih dijelova vazduhoplova, na koje treba obratiti pažnju u radu sa ciljem sprečavanja oštećenja istih tokom rada.</p>
1	Ogrebotina na trupu vazduhoplova prouzrokovana putničkim stepenicama	Aerodrom	Pad točka sa putničkih stepenica	<p>Osim što je aerodrom uradio procjenu rizika, preduzete su aktivnosti na hitnom pregledu svih ostalih stepenica kako bi se provjerilo njihovo stanje. Zatraženo od kolega iz Sektora tehnike i održavanja da pronađe način za dodatno osiguranje od sličnih dešavanja, što je i urađeno.</p> <p>Skrenuta pažnja svim rukovaocima stepenica da dodatno obrate pažnju na ovaj segment operacija i opreme kako se ne bi slični događaji ponavljali.</p>
1	Udar elise u čunj prilikom startovanja motora aviona	Aerodrom	<p>- Ne čekajući dolazak parker signaliste da ukloni podmetače i čunjeve, posada je startovala motor kojom prilikom je došlo do kontakta elise i bezbjednosnog čunja.</p> <p>- Neobezbjedivanje benzina na aerodromima od strane aerodromskih preduzeća i pored toga što aerodromi</p>	<p>- Potrebno je da se izvrši edukacija u okviru operatora vazduhoplova pilotima i operaterima, da su dužni prije ulaska u avion izvršiti ustanovljavanje da li je u njihovom odsustvu postavljen čunj ili bilo šta (blokovi, čokovi i slično) oko aviona, kao i da se u ček listu prije startovanja i taksiranja unese pozicija cross-check bezbjednosnih sredstava oko aviona (čunj, blok, čok i slično).</p>

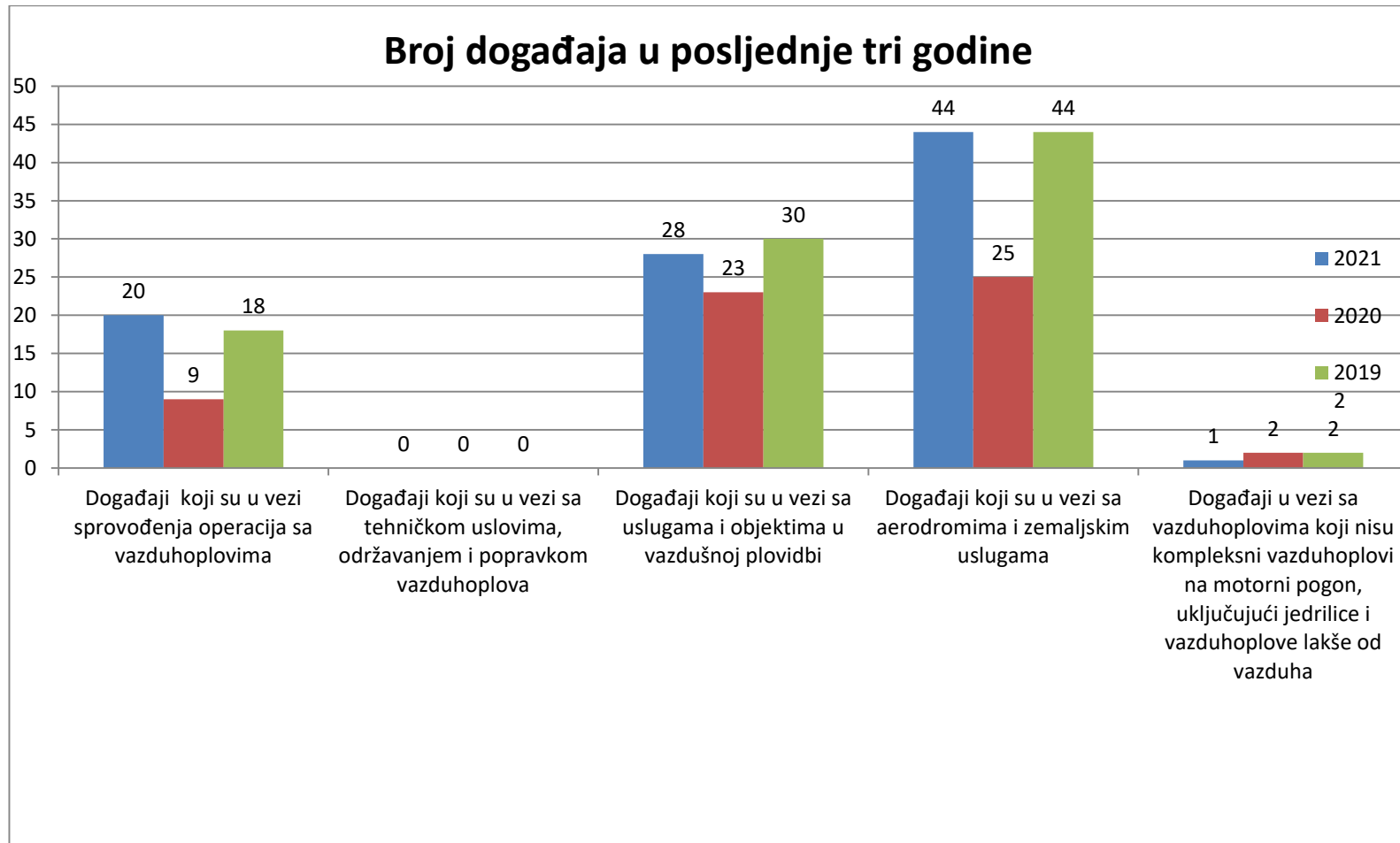
			<p>uredno naplaćuju sve svoje aerodromske takse, direktno utiče da se piloti dovode u stresnu situaciju jer su primorani sami da se snalaze za gorivo alternativnim metodama.</p> <p>- Utvrđeno je da je tog dana bila velika vrućina, koja znatno utiče na koncentraciju pilota i navodi pilote da se sve radi ubrzano, kako bi se što kraće zadržavali na platformi i velikoj temperaturi, tj. da se što prije odleti i zbog temperature motora, a i zbog pilota.</p> <p>-Takođe, utvrđeno je i nepoštovanje standarda, tj. odsutnost parking operatera. Nekorištenje ground frekvencija i izostanak komunikacije između parking operatera i pilota.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Demonstrativno pokazati pilotima i operaterima na konkretnom primjeru da, kada se sjedi u avionu, čunj ispred elise ako je isuviše blizu ne može vidjeti. - Unutar treninga obavezno posvetiti vrijeme ovom događaju i upoznati osoblje sa istim. Takođe, edukovati osoblje o bezbjednosnim pitanjima na zemlji i u vazduhu. - Potrebno je da svi učesnici u odvijanju vazdušnog saobraćaja: piloti aviona, aerodromsko osoblje i kontrolori letenja, striktno poštuju sva propise s ciljem povećanja bezbjednosti, a naročito u periodu sa visokim ljetnim temperaturama kada može doći do pada koncentracije.
--	--	--	--	---

1.3.6 Događaji u vezi sa vazduhoplovima koji nisu kompleksni vazduhoplovi na motorni pogon, uključujući jedrilice i vazduhoplove lakše od vazduha

Broj događaja	Vrsta događaja	Mjesto događaja	Uzrok	Mjere prevencije
1	Sudar (kaćanje) dva paraglajdera u letu	Ljubuški	Nepoznat	<p>BHDCA je objavila na svojoj internet stranici obrazac: Izjava o usklađenosti korisnika sa segmentima obezbjeđivanja bezbjednosti letenja na terenu.</p> <p>U skladu sa Pravilnikom o uslovima i načinu korištenja letilišta, korisnik terena će prije upotrebe izvršiti pregled i utvrditi da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Operativne površine terena, površine ograničenja prepreka i sve druge površine povezane sa terenom, svojstvima ili karakteristikama ne ugrožavaju bezbjednost letačkih operacija. - Osoblje koje koristi teren je kvalifikovano i osposobljeno za polijetanje/slijetanje na teren. - Posjeduje saglasnost vlasnika zemljišta o upotrebi terena. - Ima odobrenu zonu letenja od nadležnog tijela. - Sprovođenje letačkih aktivnosti na terenu izvodiće na vlastitu odgovornost.

1.4 Trend događaja u posljednje tri godine

Vrsta događaja	Broj događaja u 2021. godini	Broj događaja u 2020. godini	Broj događaja u 2019. godini
Događaji koji su u vezi sa sprovođenjem operacija vazduhoplovima	20	9	18
Događaji koji su u vezi sa tehničkom uslovima, održavanjem i popravkom vazduhoplova	0	0	0
Događaji koji su u vezi sa uslugama i objektima u vazdušnoj plovidbi	28	23	30
Događaji koji su u vezi sa aerodromima i zemaljskim uslugama	44	25	44
Događaji u vezi sa vazduhoplovima koji nisu kompleksni vazduhoplovi na motorni pogon, uključujući jedrilice i vazduhoplove lakše od vazduha	1	2	2





Izveštaj o događajima koji su uticali na bezbjednost letenja u 2021. godini

BHDCA veliku pažnju posvećuje analizi predmetnih događaja (incidenata) i davanju bezbjednosnih preporuka koje se odnose na povećanje nivoa bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva u Bosni i Hercegovini.

Na osnovu analize svih događaja i bezbjednosnih preporuka, BHDCA procjenjuje rizike po bezbjednost vazdušne plovidbe i preduzima planske aktivnosti prilikom planiranja nadzora.

Ovaj izvještaj, kao jedan od parametara, poslužiće BHDCA za izradu analize bezbjednosti (Safety analize) u Bosni i Hercegovini za 2021. godinu.

----KRAJ DOKUMENTA----